

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o vlogi nacionalnih svetov za trajnostni razvoj

(2008/C 120/07)

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 25. in 26. aprila 2007 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje o naslednji temi:

Vloga nacionalnih svetov za trajnostni razvoj.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje (opazovalna skupina za trajnostni razvoj), zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 27. novembra 2007. Poročevalec je bil g. HAKEN.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 440. plenarnem zasedanju 12. in 13. decembra 2007 (seja z dne 12. decembra) s 115 glasovi za in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepne ugotovitve

1.1 Nacionalni sveti za trajnostni razvoj so lahko močno in vplivno gonilo na področju trajnostnega razvoja, ker lahko zagotovijo neodvisno svetovanje in gojijo dialog s civilno družbo in zainteresiranimi skupinami o trajnostnem razvoju.

1.2 Pregled nacionalnih svetov v celotni EU kaže zelo pestro podobo. Medtem ko nekatere države nimajo svetov ali so ti nedejavni, se dejavni sveti bistveno razlikujejo po svojih pristojnostih, sestavi, neodvisnosti, virih, pa tudi po učinku, ki ga ima njihovo delo.

1.3 Na podlagi pozitivnih izkušenj držav članic z „močnimi“ nacionalnimi sveti EESO poziva vse države članice, naj okrepijo svoje svete ali ustanovijo delujoče in učinkovite svete, če ti še ne obstajajo.

1.4 EESO priporoča,

- da bi bili v svete vključeni predstavniki vseh glavnih družbenih področij,
- da bi bili sveti v zadostni meri neodvisni od vlad,
- da bi imeli sveti pomembno vlogo pri oblikovanju strategij za trajnostni razvoj in pri spremljanju njihovega izvajanja,
- da je treba svete ustrezno financirati, da bodo lahko zagotavljali resnično dodano vrednost razpravam in procesom odločanja,
- da bi sveti zbirali izkušnje, izmenjavali najboljše prakse in med seboj vzdrževali odprt dialog, zlasti s krepitvijo mreže Evropskih svetovnih svetov za okolje in trajnostni razvoj (EEAC).

2. Ozadje

2.1 Trajnostni razvoj pomeni zadovoljevanje potreb sedanje generacije na način, ki ne ogroža možnosti prihodnjih generacij,

da zadovoljijo svoje potrebe. To je eden splošnih ciljev EU, ki določajo vse njene politike in ukrepe. Temelji na načelih demokracije, enakosti žensk in moških, solidarnosti, pravne države in spoštovanja temeljnih pravic, vključno s svobodo in enakimi možnostmi za vse.

2.2 Po konferenci Združenih narodov v Riu leta 1992 je trajnostni razvoj postal svetovno priznano področje politike. Tudi zamisel o posvetovalnih telesih, kot so nacionalni sveti za trajnostni razvoj, se je pojavila na konferenci v Riu. V Agendi 21, ki je prav tako rezultat konference v Riu, je zapisano, da je treba „nacionalno strategijo za trajnostni razvoj oblikovati z najširšo možno udeležbo“; in leta 2002 so priporočila iz Johannesburga pozvala k ustanovitvi svetov za trajnostni razvoj.

2.3 EU je prvo strategijo za trajnostni razvoj sprejela v Göteborgu leta 2001. Da bi oblikovala obširnejšo in učinkovitejšo strategijo, je Komisija leta 2004 začela pregled göteborgske strategije, Svet pa je junija 2006 sprejel prenovljeno strategijo za trajnostni razvoj za razširjeno Evropo ⁽¹⁾. Namen prenovljene strategije je izvajanje dolgoročnih obveznosti Evrope za doseg cilja trajnostnega razvoja.

2.4 V skladu s priporočili v sklepih ZN in kasneje EU, so številne države v 90-ih letih začele ustanavljati institucije, imenovane nacionalni sveti za trajnostni razvoj, katerih glavni cilj je zagotoviti učinkovito izvajanje Agende 21 in načel trajnostnega razvoja. Nekaterne države so ustanovile medresorske usklajevalne organe (npr. madžarska komisija za trajnostni razvoj, 1993), nekatere so ustanovile mešane organe, kot je finska nacionalna komisija za trajnostni razvoj (1993), druge pa so vzpostavile svete s predstavniki civilne družbe, kot sta belgijski nacionalni svet (1993) in britanska okrogla miza za trajnostni razvoj (1994). Druge države so sledile, nekateri obstoječi organi so bili preoblikovani, drugi pa so bili na koncu ukinjeni.

⁽¹⁾ Strategija EU za trajnostni razvoj, sklepi Sveta, 26. junij 2006.

2.5 V prenovljeni strategiji EU je zapisano: „Države članice bi morale razmisliti o krepitvi ali vzpostavitvi nacionalnih svetov valnih svetov za trajnostni razvoj – če še ne obstajajo –, ki vključujejo vse zainteresirane strani, za spodbuditev strokovne razprave, pomoč pri pripravi nacionalnih strategij trajnostnega razvoja in/ali prispevanje k poročilom o napredku na nacionalni ravni in na ravni EU. Nacionalni sveti za trajnostni razvoj naj bi povečali vključitev civilne družbe pri vprašanih trajnostnega razvoja in prispevali k boljšemu povezovanju različnih politik in političnih ravni, med drugim tudi s pomočjo Evropskih svetov valnih svetov za okolje in trajnostni razvoj (European Environmental and Sustainable Development Advisory Councils – EEAC)“.

2.6 Nacionalni sveti za trajnostni razvoj so bili doslej uradno ustanovljeni v številnih državah članicah. Zaradi različne preteklosti držav članic je tudi oblika nacionalnih svetov za trajnostni razvoj v EU precej raznolika. 24 držav članic ima neke vrste svet za trajnostni razvoj ali okoljsko politiko; od teh ima osem držav članic poseben svet za trajnostni razvoj, šest pa jih ima okoljske svete, katerih člani so zainteresirane strani ali strokovnjaki in ki so tudi dejavni na področju trajnostnega razvoja. Druge države imajo vladne usklajevalne organe, imenovane sveti, pri čemer je v nekatere izmed njih vključena civilna družba. Nekateri od njih niso dejavni. V več državah, kjer imajo regije precejšnje pristojnosti, so bili poleg nacionalnih svetov ustanovljeni tudi regionalni sveti. Hitro povečanje števila nacionalnih svetov za trajnostni razvoj kaže, da imajo potencial in bi lahko zagotovili dodano vrednost procesom oblikovanja politik in razpravi v širši civilni družbi.

2.7 Namen mnenja je preučiti vlogo nacionalnih svetov za trajnostni razvoj, njihove pristojnosti, sestavo, vire, metode dela in zlasti vključevanje civilne družbe v njihovo delo. Do določene mere je namen mnenja tudi preučiti učinkovitost nacionalnih svetov, pri čemer se je treba zavedati, da je tovrstno ocenjevanje vedno rahlo subjektivno. Ocenjevanje temelji zlasti na raziskavah mreže EEAC⁽²⁾, rezultatih vprašalnika, ki ga je EESO poslal več osrednjim nacionalnim točkam in nacionalnim svetom za trajnostni razvoj ter številnim organizacijam civilne družbe. Poleg tega so bili opravljeni številni pogovori z nacionalnimi sveti in predstavniki civilne družbe.

3. Pregled nacionalnih svetov za trajnostni razvoj

3.1 Pregled nacionalnih svetov za trajnostni razvoj, ki sledi, kaže izredno pestro podobo.

Pristojnosti svetov

3.2 Opredeliti je mogoče štiri glavne naloge nacionalnih svetov:

⁽²⁾ Glej vire informacij na koncu dokumenta.

- svetovanje vladnim organom (pomoč pri pripravi strategij za trajnostni razvoj in objava poročil o posebnih politikah);
- spremljanje napredka pri izvajanju strategij za trajnostni razvoj ali doseganju posebnih ciljev in opozarjanju na pomanjkljivosti;
- spodbujanje dialoga in posvetovanja s civilno družbo (tako, da so predstavniki civilne družbe kot člani sveta vključeni v delo svetov, s spodbujanjem dialoga med njimi in z vlado);
- obveščanje o trajnostnem razvoju (z organizacijo javnih prireditvev in objavljanjem informacij o trajnostnem razvoju na internetu, v medijih itd.).

3.2.1 Teh štirih nalog ne opravljajo sveti v vseh državah članicah. V nekaterih so njihove pristojnosti veliko bolj omejene, v drugih pa sveti kljub temu, da so zadolženi za te naloge, te opravljajo le deloma ali pa sploh ne. To se kaže tudi v dejstvu, da se nekateri sveti sestajajo zelo redko (2–3-krat na leto). Drugi se sestajajo pogosteje in imajo dodatne delovne skupine (zlasti učinkovite so očitno delovne skupine, ki so ustanovljene kot projektne skupine, ki delajo na dejanskem projektu, kot pa statične skupine, ki se osredotočijo na eno temo). V nekaterih državah članicah lahko sveti prispevajo k oblikovanju nacionalne strategije za trajnostni razvoj v zgodnji fazi, medtem ko v drugih sodelujejo šele v kasnejši fazi ali pa sploh ne. Število poročil, ki jih pripravijo, se giblje od nič do več kot 10 na leto. Dobro uveljavljeni sveti imajo redne stike z zainteresiranimi skupinami in redno pripravljajo javne prireditve ali strokovna srečanja.

Velikost in sestava svetov

3.3 Nacionalni sveti za trajnostni razvoj se razlikujejo po velikosti in sestavi. Število članov se giblje od 15 v Nemčiji do 78 v Belgiji, 81 na Finskem in 90 v Franciji. V večini svetov so predstavniki civilne družbe (gospodarstva, sindikatov, nevladnih organizacij in raziskovalnih institutov). V drugih so predstavniki različnih vladnih ministrstev. V nekaterih primerih se vladni usklajevalni organ imenuje svet in lahko vključuje majhno število zainteresiranih strani. Pogosto so v njih tudi predstavniki regionalnih in lokalnih oblasti. Številni predstavniki civilne družbe so izrazili nezadovoljstvo zaradi nezadostne vključenosti civilne družbe v njihov nacionalni svet in v procese trajnostnega razvoja na splošno.

Stopnja neodvisnosti

3.4 Ker svete ustanovljajo in financirajo vlade, so v tem smislu „odvisni“. Da bi pridobili spoštovanje tako vladnih organov kot tudi organizacij civilne družbe, morajo sveti doseči ustrezno raven neodvisnosti, vzpostavitev tega ravnovesja pa je težka naloga. Postopki izbire članov so različni, toda na splošno člane sveta imenuje vlada, ponavadi na podlagi predlogov organizacij

civilne družbe, ki so zastopane v svetu. Drugo vprašanje je povezano z osebjem, ki dela za svet. V mnogih državah osebje prihaja iz vladnih organov. To lahko omeji stopnjo neodvisnosti sveta. Poleg tega nekaterim svetom predseduje član vlade.

Viri

3.5 Sveti so zelo neenakomerno opremljeni, tako s človeškimi viri kot tudi s proračunom, ki jim je na voljo. V nekaterih državah, kjer ima sekretariat sedež na ministrstvu, ima svet le enega uradnika, ki poleg tega pogosto ne dela ves čas za svet. Število osebja se giblje od manj kot 1 do 20. Britanski svet je z 58 zaposlenimi največji po številu osebja. Vsi sveti nimajo svojega proračuna. Obseg proračuna se giblje od manj kot 0,1 do okrog 1 milijona EUR, z izjemo britanskega sveta, katerega proračun znaša 5,5 milijona EUR.

Učinek

3.6 Učinek dela svetov je težko oceniti, toda iz prejetih podatkov je mogoče potegniti nekaj sklepov. V več državah, kjer ima svet močen mandat, je na primer mogoče opaziti, da je bil velik del priporočil sveta vključen v vladne politike, zlasti v zvezi z nacionalno strategijo za trajnostni razvoj. Nekateri sveti imajo očitno dober dostop do vladnih ministrov in ministrstev ter z njimi poteka redno posvetovanje pri oblikovanju politik. Drugi nimajo tako tesnih stikov. Lahko bi tudi rekli, da je nekaterim svetom uspelo doseči veliko število zainteresiranih strani in širšo javnost s tem, ko so na svoje prireditve privabili mnogo udeležencev ter tako zagotovili močno vključenost civilne družbe v procese trajnostnega razvoja.

Ocena

3.7 Nacionalni sveti za trajnostni razvoj so lahko močno in vplivno gonilo na področju trajnostnega razvoja. Zagotovijo lahko neodvisno svetovanje in široko znanje; lahko vzdržujejo dialog s civilno družbo in zainteresiranimi skupinami; imajo lahko pomembno vlogo pri spremljanju napredka pri izpolnjevanju dolgoročnih ciljev trajnosti in lahko prevzamejo dragoceno vlogo kritika, ko je napredek premajhen.

3.8 Medtem ko nekatere države nimajo svetov ali so ti nedejavni, se dejavni sveti bistveno razlikujejo po svojih pristojnostih, sestavi, neodvisnosti, virih, pa tudi po učinku, ki ga imajo njihovo delo. Vzrok za to so različni dejavniki: velikost in politična organizacija države, vloga, ki jo vlada pripisuje politikam trajnostnega razvoja, tradicija vključevanja civilne družbe, obstoj drugih organov, ki imajo deloma pristojnosti sveta, pripravljenost vlade, da sprejema nasvete drugega organa itd.

3.9 Vse države članice ne izkoriščajo celotnega potenciala nacionalnih svetov. V nekaterih so bili sveti očitno ustanovljeni bolj „za okras“ kot zaradi interesa za resnični prispevek civilne družbe. Toda v številnih državah so sveti dobro uveljavljeni in izpolnjujejo svojo vlogo ter imajo dejanski vpliv.

3.10 Večina svetov očitno nima zadostnih virov, da bi lahko izpolnjevala vse dodeljene naloge. Za zbiranje podatkov, analizo politik in njihovih vplivov, organizacijo sej sveta in javnih prireditvev, pripravo dobro utemeljenih in verodostojnih poročil ter njihovo aktivno posredovanje vladi in drugim je potrebno precej osebja in sredstev.

3.11 V nekaterih državah članicah ima vlada očitno zelo močno vlogo, npr. pri imenovanju članov sveta, v zvezi s številom vladnih predstavnikov v svetu in osebjem, ki dela za svet. V teh primerih obstaja določena nevarnost, da v delu sveta prevladajo stališča vlade in je tako manjša možnost, da lahko svet pomembno pomaga vladi pri premagovanju kratkoročnih političnih interesov in zasledovanju dolgoročnih ciljev trajnosti.

3.12 Sveti imajo različne izkušnje s spodbujanjem vključevanja civilne družbe v vprašanja trajnostnega razvoja. Z razvojem dobre prakse na tem področju bi se lahko v celi Evropi veliko naučili drug od drugega.

3.13 Evropska unija in države članice imajo deljene pristojnosti pri mnogih vprašanih trajnostnega razvoja. Toda večina svetov ima omejene možnosti za osredotočanje na evropske vidike ali izvajanje vpliva v Bruslju. To vprašanje so deloma rešili z ustanovitvijo mreže EEAC, ki postaja vse pomembnejši glas za trajnostni razvoj v Evropi.

4. Priporočila

4.1 Na podlagi pozitivnih izkušenj držav članic z „močnimi“ nacionalnimi sveti EESO poziva vse države članice, naj okrepijo nacionalne svete za trajnostni razvoj ali ustanovijo močne svete, če ti še ne obstajajo.

4.2 Sestava, mandat in naloge nacionalnih svetov za trajnostni razvoj se od države do države razlikujejo glede na lokalne razmere in politične strukture. EESO priporoča državam članicam, naj posvetijo veliko pozornost naslednjim splošnim priporočilom o glavnih vidikih svetov.

4.2.1 Članstvo: nacionalni sveti za trajnostni razvoj imajo več moči in so bolj verodostojni, če so v njih predstavniki vseh glavnih družbenih področij, ki se ukvarjajo z vprašanji trajnostnega razvoja. Širša je sestava sveta, večja je možnost, da bo prišlo do rešitev, ki bodo široko sprejemljive.

4.2.2 Mandat in vizija: nosilci odločitev morajo za doseg trajnosti razviti dolgoročno vizijo in upoštevati potrebe prihodnjih generacij in planeta kot celote ter tudi trenutne in kratkoročne politične dejavnike. Nacionalni sveti za trajnostni razvoj imajo lahko pomembno vlogo pri posredovanju te dolgoročne vizije. Da bi lahko učinkovito opravljali to vlogo, potrebujejo člane z vizijo, vplivom in ugledom v družbi, ki so sposobni zavzeti neodvisna stališča in postavljati pod vprašaj sedanje politike in prakse.

4.2.3 Neodvisnost: nacionalni sveti za trajnostni razvoj bi lahko močneje vplivali v prid trajnostnemu razvoju, če bi bili v zadostni meri neodvisni od vlade in bi lahko obravnavali težka politična vprašanja, kjer so morda kratkoročni politični cilji v neki meri nasprotju z dolgoročnimi trajnostnimi zahtevami.

4.2.4 Področje delovanja: nacionalni sveti za trajnostni razvoj bi morali imeti že v zgodnji fazi pomembno vlogo pri pripravi strategij za trajnostni razvoj (in podobnih strategij) ter pri spremljanju njihovega izvajanja. Sem sodi obravnavanje široke palete trajnostnih vprašanj, kot so podnebne spremembe, energetska in prometna politika, biotska raznovrstnost, vprašanja podeželja in kmetijstva, ter splošno trajnostno upravljanje gospodarstva. Nacionalni sveti za trajnostni razvoj so najverjetneje najbolj produktivni, če lahko poleg tega, da določena vprašanja preučujejo na zaprosilo vlade, na lastno pobudo obravnavajo druga področja, za katera menijo, da so pomembna.

4.2.5 Dostop do informacij: za dobro delovanje morajo imeti nacionalni sveti za trajnostni razvoj zmogljivosti za zbiranje podatkov iz vseh ustreznih virov in zlasti dober dostop do vladnih informacij in mnenj.

4.2.6 Spodbujanje vključevanja civilne družbe v vprašanja trajnostnega razvoja: pomembna vloga nacionalnih svetov za trajnostni razvoj je povečati ozaveščenost javnosti. Sveti imajo lahko dragoceno vlogo pri tem, da pristojnim organom pomagajo vključiti dimenzijo trajnostnega razvoja v formalno in neformalno izobraževanje. Lahko spodbujajo širše razumevanje teh vprašanj v medijih. Z objavo letnih poročil nacionalnih svetov za trajnostni razvoj o „stanju trajnosti“ bi lahko dodatno usmerili pozornost na to temo in spodbudili javno razpravo.

4.2.7 Sredstva: EESO poziva države članice, naj zagotovijo zadostno financiranje nacionalnih svetov, da bodo lahko opravljali naloge in zagotavljali resnično dodano vrednost razpravam in procesom odločanja o vprašanih trajnosti.

4.2.8 Evropsko sodelovanje: Odbor spodbuja nacionalne svete za trajnostni razvoj k zbiranju izkušenj, izmenjavi najboljših praks in vzdrževanju odprtega dialoga med sveti, zlasti s krepitevijo mreže EEAC. Tako bi nastal močan evropski zagovornik trajnostnega razvoja.

4.3 EESO priporoča svetom, naj povečajo zmogljivosti za samostojno in skupno sodelovanje z evropskimi institucijami o evropskih vidikih politike trajnostnega razvoja z vidika civilne družbe. EESO (in zlasti opazovalna skupina za trajnostni razvoj) bi lahko imel koristno vlogo pri spodbujanju močnejšega vključevanja nacionalnih svetov za trajnostni razvoj v evropska vprašanja trajnosti. EESO bi si lahko prizadeval za redno sodelovanje z EEAC in njenimi člani o prihodnjih vprašanjih. Lahko bi si prizadeval za podporo vseevropskih primerjalnih študij na tovrstne teme, pri čemer bi se zlasti osredotočil na prispevek in vlogo civilne družbe. Lahko bi si tudi prizadeval poudarjati in širiti primere dobre prakse.

4.4 EESO poudarja, da je nujna tudi široka udeležba javnosti pri vprašanih trajnostnega razvoja zunaj okvira dejavnosti nacionalnih svetov. Zato poziva oblasti na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, naj v vse politične odločitve s pomembnim vidikom trajnosti vključijo predstavnike civilne družbe. Za določanje minimalnih standardov dobre prakse za vključevanje javnosti ni nikakršnih smernic. EESO za podporo vključevanju priporoča redne primerjalne analize ali nagrajevanje najboljših praks. Nacionalni sveti za trajnostni razvoj bi morali tudi tesno sodelovati z drugimi organizacijami in institucijami, ki obravnavajo trajnostni razvoj v državah članicah, med drugim z ekonomsko-socialnimi sveti, kjer obstajajo.

4.5 Na koncu EESO poudarja, da je delo nacionalnih svetov za trajnostni razvoj lahko uspešno le, če so vlade pripravljene prisluhniti njihovim nasvetom in jih upoštevati ter če sprejmejo konkretne ukrepe za boljše upoštevanje trajnostnega vidika pri oblikovanju nacionalnih politik, vključno z dodelitvijo ustreznih sredstev.

V Bruslju, 12. decembra 2007

Predsednik

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Dimitris DIMITRIADIS